

Dominika Skoczylas*

**PRZETWARZANIE DANYCH OSOBOWYCH A PRAWO DO BYCIA
ZAPOMNIANYM I PRAWO DO PRZENOSZENIA DANYCH NA
GRUNCIE RODO**

Streszczenie

Nie ulega wątpliwości, że ochrona danych osobowych jest fundamentem demokracji. Ustawodawca powinien bardzo precyzyjnie wskazać standardy ich przetwarzania. Rozwój technologiczny, cyfryzacja i informatyzacja systemów wymusiły przyjmowanie właściwych regulacji, dotyczących posługiwania się danymi osobowymi na odległość, tzn. przy użyciu środków komunikacji elektronicznej. Ponadto w celu ujednoczenia przepisów krajów członkowskich Unii Europejskiej stworzono tzw. ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych (RODO)¹, stanowiące ramy prawidłowego funkcjonowania przepisów prawnych w całej Unii Europejskiej w kwestii posługiwania się danymi osobowymi swoich obywateli.

Celem artykułu jest wskazanie zmian prawnych, wynikających zarówno z rozporządzenia o ochronie danych osobowych, jak i ustawy o ochronie danych osobowych², ze szczególnym uwzględnieniem praw osób, których dane dotyczą. W pierwszej części pracy skoncentrowano się na kwestii przetwarzania danych osobowych i zakresie

* mgr Dominika Skoczylas, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego, adres e-mail: dominika.skoczylas@usz.edu.pl

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE, Dz. Urz. UE L 119.

² Ustawa z 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych, Dz.U. z 2018 r., poz. 1000.

obowiązków administratorów danych. Administratorzy są bowiem wspólnie z inspektorami ochrony danych odpowiedzialni za rejestrowanie czynności przetwarzania danych, w tym bieżącą kontrolę i reagowanie na sytuacje ich nieprawidłowego przetwarzania. W drugiej przedstawiono takie zasady, jak prawo do bycia zapomnianym oraz prawo do przenoszenia danych osobowych. Metody badawcze obejmują analizę aktów prawnych z wykorzystaniem literatury przedmiotu.

Słowa kluczowe: administratorzy danych osobowych, ochrona a przetwarzanie danych osobowych, prawo do bycia zapomnianym, prawo do przenoszenia danych

Wprowadzenie

Prawo do ochrony danych osobowych stanowi fundamentalne, a zarazem osobiste prawo każdej jednostki do decydowania o tym, w jakim zakresie, przez kogo i jak długo będą przetwarzane jej dane osobowe. Podstawy tej ochrony zostały sformułowane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej³. W art. 51 ustawy zasadniczej wskazano m.in. prawo do nieujawniania danych osobowych, jeżeli nie jest to wprost wymagane przez ustawę, prawo dostępu do urzędowych dokumentów i zbiorów danych, możliwość sprostowania, usunięcia informacji nieprawdziwych czy zebranych w nieprawidłowy sposób. Ponadto uwidoczniło również rolę władzy publicznej, która powinna gromadzić wyłącznie te dane osobowe swoich obywateli, które są niezbędne do wykonywania przez nią obowiązków wynikających z władztwa administracyjnego w demokratycznym państwie prawnym. Charakter treści przepisów prawnych zawartych w Konstytucji, co oczywiste, musi mieć pełne odzwierciedlenie w przepisach rangi ustawowej.

Potrzeba zmiany prawa nie wynikała zatem z braku regulacji, ale z konieczności zorganizowania jednolitych standardów przetwarzania danych osobowych w poszczególnych krajach członkowskich Unii Europejskiej. Zadanie to odnosi się do określenia takich norm prawnych, z których treści wynikałoby wprost prawo każdej jednostki do weryfikowania dotyczących jej danych osobowych, w szczególności tych udostępnianych na rzecz organów administracji publicznej. Komisja Europejska dokonując analizy procedury ochrony danych osobowych, zaproponowała pewne przekształcenie prawa wspólnotowego, ze

³ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. nr 78, poz. 483 z późn. zm.), dalej: Konstytucja.

względu na czynniki natury gospodarczej, prawnej, społecznej i technologicznej. Wiele z nich znalazło się w motywach do preambuły ogólnego rozporządzenia ochrony danych osobowych. Do najważniejszych z nich należy zaliczyć: integrację społeczno-gospodarczą, związaną z transgranicznym przepływem danych (motyw 5 preambuły), postęp technologiczny i globalizację oraz masowe przekazywanie danych w wymiarze globalnym (motyw 6 preambuły) czy funkcjonowanie tzw. e-administracji⁴. Istotnym aspektem jest również usunięcie niepewności organów odnośnie do stosowania wykładni prawa (harmonizacja przepisów) w kwestii naruszenia ochrony danych, w celu zapewnienia równorzędnego poziomu ochrony danych we wszystkich krajach Unii Europejskiej.

Rzeczpospolita Polska jako członek Unii Europejskiej ma obowiązek stosować prawo unijne w krajowym porządku prawnym. Skądinąd najbardziej trafnym argumentem przemawiającym za wprowadzeniem zmian w materii ochrony danych osobowych jest informatyzacja systemów i potrzeby komunikacji elektronicznej. Zarządzanie danymi osobowymi znajduje zastosowanie w tzw. zinformatyzowanych systemach świadczenia usług publicznych realizowanych przez organy administracyjne. Nierzadki brak kompatybilności między systemami, przy jednoczesnym rozwoju sieci informacyjno-komunikacyjnych, stał się wyznacznikiem reformy w zakresie danych osobowych. Celem wprowadzanych zmian jest zapewnienie bezpieczeństwa przetwarzania informacji oraz zwiększenie transparentności dokonywanych działań⁵. Narzędzia wykorzystywane przez administratorów będące elementem ciągłego przekazywania informacji na masową skalę, niekoniecznie w jasnym i wiadomym celu, powinny być wyeliminowane. Kontrola przetwarzania i wykorzystywania danych napotyka na liczne problemy identyfikacyjne użytkowników tych informacji i sposobu udostępniania (zarówno przez podmioty publiczne, jak i prywatne). Tę sytuację mają zdecydowanie poprawić mechanizmy ochrony danych ustanowione w rozporządzeniu unijnym.

Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych wprowadza pewien dualizm. Z jednej strony zawiera poszerzony katalog praw osób, których dane dotyczą, z drugiej wskazuje obowiązki administratorów danych osobowych, na których spoczywa wiele obowiązków, w tym informacyjnych czy zabezpieczających. Warto wspomnieć również o Prezisie Urzędu Ochrony Danych

⁴ A. Krasuski, *Ochrona danych osobowych na podstawie RODO*, Warszawa, 2018, s. 17–18.

⁵ K. Jastrzębska, *Elektroniczna administracja jako narzędzie wdrażania zmian organizacyjnych*, Warszawa 2018, s. 35–37.

Osobowych, tj. o organie nadzorczym, pełniącym funkcje z zakresu władztwa administracyjnego. Władztwo to wyraża się w autorytatywności działań (reprezentowanie państwa i działanie na jego rachunek), imperatywności (wywieranie bezpośredniego lub pośredniego skutku pod postacią odpowiedniego zachowania się przez podmioty korzystające z danych osobowych), wykorzystywania odpowiednich środków administracyjnych w celu przywrócenia stanu zgodnego z prawem (omnipotencja i dyskrecjonalność działań)⁶.

Organy nadzorcze, zgodnie z rozporządzeniem, są niezależne względem innych organów oraz posiadają własne zasoby kadrowe, finansowe i organizacyjne. Co ważne, ich podstawowym zadaniem jest monitorowanie prawidłowości przetwarzania danych osobowych (w bardzo szerokim zakresie, m.in.: podejmują działania w zakresie upowszechniania wiedzy o prawach przysługujących jednostce w zakresie ochrony danych jej dotyczących, zajmują się doradztwem w konstruowaniu aktów prawnych przez władzę ustawodawczą, czy współpracują z administratorami danych osobowych), a także rozpatrywanie skarg czy prowadzenie wewnętrznego rejestru naruszeń prawa⁷.

Na uwagę zasługuje również relacja pomiędzy administratorem danych osobowych (względnie inspektorem ochrony danych) a osobami, których dane dotyczą. Wiele uprawnień przysługujących jednostce odzwierciedla prymat praw podmiotowych, które powinny pozostawać pod szczególną ochroną podmiotów wykorzystujących te dane osobowe. Oprócz takich uprawnień, jak możliwość aktualizacji, uzupełnienia czy sprostowania danych, określono wymogi prawa do bycia zapomnianym czy przenoszenia danych. Szczególną ochroną objęty został wizerunek twarzy i dane dotyczące zdrowia. Z kolei administratorzy powinni prowadzić bieżącą dokumentację, tzw. rejestry czynności przetwarzania danych osobowych, a także każdorazowo uwzględniać prawa jednostek w kwestii dalszego przetwarzania danych. Co więcej, kryterium, na podstawie którego przyjęto procedury posługiwania się danymi, odnosi się do zasad wynikających wprost z RODO. W art. 5 określono, że dane osobowe muszą być przetwarzane zgodnie z prawem, w sposób rzetelny i transparentny, przy ograniczeniu celu ich zbierania i wykorzystywania (wyraźny, konkretny), minimalizacji danych oraz prawidłowości udostępniania. Podkreślono także aspekt integralności i poufności

⁶ M. Krawczyk, *Podstawy władztwa administracyjnego*, Warszawa 2016, s. 105–110.

⁷ U. Góral, P. Makowski, *Niezależne organy nadzorcze*, w: *RODO, ogólne rozporządzenie o ochronie danych. Komentarz*, red. E. Bielak-Jomaa, D. Lubasz, Warszawa, 2018, s. 911–912, 933–934.

danych. Relatywnie za wszystkie operacje przeprowadzane na danych odpowiedzialny jest ich administrator, o czym stanowi tzw. zasada rozliczalności⁸.

Warto przeanalizować zatem nie tylko sposób przetwarzania danych osobowych przez administratorów, ale również usprawnienia podmiotowe osób, których dane znajdują się w rejestrach czy zbiorach, w szczególności tych gromadzonych w systemach teleinformatycznych.

Przetwarzanie danych osobowych. Prawa osób, których dane dotyczą, a obowiązki administratorów

Zważywszy na informatyzację życia zarówno publicznego, jak i prywatnego, która wiąże się z udostępnianiem informacji na masową skalę, ochrona danych osobowych nakłada wiele obowiązków na administratorów danych. Stąd też intensyfikacja działań na polu zmian regulacji prawnych przyjętych przez organy krajowe i międzynarodowe, dotyczących danych osobowych. Starannie elementy tej materii uregulowała Konwencja nr 108 Rady Europy o ochronie osób w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych, sporządzona w Strasburgu 28 stycznia 1981 roku. Główne obszary w zakresie danych osobowych odnoszą się do prawa poszanowania prywatności każdej jednostki, w związku z przetwarzaniem informacji o osobie w sposób automatyczny. Konwencja ustaliła pewien porządek posługiwania się danymi osobowymi, uregulowała m.in.: zasady udostępniania, rodzaje (w tym szczególne kategorie danych), podstawowe uprawnienia podmiotów i organów⁹. Treść tego aktu miała niewątpliwie ogromny wpływ na rozszerzenie zakresu ochrony danych osobowych, a tym samym na późniejsze ustawodawstwo unijne, w tym unijne ogólne rozporządzenie o ochronie danych.

Istota zmian polega na dopasowaniu uregulowań prawnych do zmieniającego się rynku usług, wykorzystywania urządzeń komunikacji elektronicznej w każdej dziedzinie życia, uogólniając z pojęciem globalizacji. Informatyzacja wiąże się nie tylko z łatwością wykonywania pewnych czynności, np. wysłania deklaracji podatkowej przez Internet, ale również z gromadzeniem danych osobowych w Internecie. Tutaj najważniejszym zagrożeniem wydaje się bezpie-

⁸ M. Mędrala-Natkaniec, *Jakie zmiany w zakresie ochrony danych osobowych pracowników wprowadza RODO?*, Warszawa 2018, s. 3–4.

⁹ K. Celarek, *Prawo informacyjne. Problem badawczy teorii prawa administracyjnego*, Warszawa 2013, s. 256–258.

czeństwo informacji systemowych. Po drugie zaś istnieje potrzeba harmonizacji prawa w materii ochrony danych osobowych w sposób kompletny, zapewniający możliwie jak najszerszy przepływ informacji, przy jednoczesnym zapewnieniu jednolitego poziomu ich ochrony. Ujednolicenie prawa w państwach członkowskich Unii Europejskiej ma na celu powszechną akceptację ich przestrzegania w ramach harmonizacji systemowej¹⁰.

W unijnym rozporządzeniu o ochronie danych osobowych na pierwszy plan wysuwają się dwie kwestie. Mianowicie wskazano w nim definicję przetwarzania danych, a także określono standardy (zasady) prawidłowego przetwarzania danych. Odnośnie do samego przetwarzania, katalog ten został rozszerzony o nowe operacje, jakie można dokonywać na danych osobowych. Dodano m.in. takie czynności, jak: organizowanie, porządkowanie, adaptowanie lub modyfikowanie, pobieranie, przeglądanie, ujawnianie poprzez np. przesyłanie, dopasowywanie, ograniczenie, usuwanie, niszczenie. Podkreślono również, że samo przetwarzanie ma charakter zautomatyzowany lub niezautomatyzowany¹¹.

Biorąc pod uwagę fakt, że dane osobowe ulegają przetwarzaniu nie tylko w systemach tradycyjnych, ale również elektronicznych, rozporządzenie unijne rozszerza katalog danych osobowych zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osoby fizycznej, określając je jako identyfikatory bądź czynniki wspomagające identyfikację. Do takich identyfikatorów, oprócz imienia i nazwiska, numerów identyfikacyjnych, danych o lokalizacji czy czynników dotyczących tożsamości osoby fizycznej (np. fizycznych, genetycznych, ekonomicznych, kulturowych), zaliczono także identyfikatory internetowe, takie jak adresy IP czy pliki cookies, generowane chociażby przez aplikacje systemowe¹².

Obowiązki administratorów i prawa osób, których dane osobowe dotyczą, są ściśle związane z zasadami ochrony danych osobowych. Standardy, zgodnie z którym mają być przetwarzane dane osobowe, to:

- legalność, przejrzystość i rzetelność, tzn. przetwarzanie zgodnie z prawem, dostępność informacji o posługiwaniu się danymi i przekazywanie ich w sposób jasny, zrozumiały dla osób, których one dotyczą,
- ograniczenie celu, tzn. zbierane w konkretnych i wyraźnych oraz prawnie uzasadnionych celach (*a contrario* – nieprzetwarzane niezgodnie z celem),

¹⁰ A. Krasuski, *Dane osobowe w obrocie tradycyjnym i elektronicznym. Praktyczne problemy*, Warszawa 2012, s. 205–207.

¹¹ Art. 4 pkt 2 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE).

¹² Art. 4 pkt 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE).

- minimalizacja danych – przetwarzanie adekwatne do celów (równowaga między uprawnieniami osoby a interesami administratora),
- prawidłowość – poprawność danych, czyli ich bieżąca aktualizacja, sprostowanie, usuwanie,
- ograniczenie przechowywania – okres przechowywania danych ograniczony do minimum,
- integralność i poufność – zabezpieczenie danych przed ich niedozwolonym lub niezgodnym z prawem przetwarzaniem, utratą o charakterze przypadkowym, zniszczeniem czy uszkodzeniem,
- rozliczalność administratora danych za prawidłową ochronę danych osobowych¹³.

Administrator, którym jest osoba fizyczna lub prawna, organ publiczny, jednostka czy inny podmiot, może samodzielnie albo wspólnie z innym podmiotem określać cel oraz sposób przetwarzania danych¹⁴. Wpływ zasad na prawidłowość procedur w zakresie ochrony danych osobowych odzwierciedla podstawowe zadania administratorów, które można podzielić na trzy zasadnicze zadania. W pierwszej kolejności są to obowiązki informacyjne. Dzięki nim osoba ma prawo do uzyskania informacji o tym, jak dane są przechowywane, kim jest administrator danych, jaki jest cel, podstawa prawna i czas ich przetwarzania, a także o przysługujących mu prawach (dostępu, sprostowania, usunięcia, przenoszenia, sprzeciwu), charakterze przetwarzania danych (dobrowolne, wynikające z ustawy, umowy) oraz ewentualnych sankcjach wynikających z ich niepodania¹⁵. Funkcja informacyjna daje osobie, której dane dotyczą, możliwość sprawdzenia, czy administrator ma odpowiednie predyspozycje, aby zarządzać jej danymi osobowymi.

Do obowiązków administratora danych należą te, które są bezpośrednio związane z wykorzystywaniem danych osobowych. Oprócz takich czynności, jak sprostowanie, uzupełnienie czy ograniczenie przetwarzania danych, a także rozpatrzenie sprzeciwu wniesionego przed podmiot wobec dalszego posługiwania się jej danymi osobowymi, priorytetowym staje się zadanie rejestrowania czynności przetwarzania. Każdy administrator danych musi bowiem prowadzić

¹³ D. Lubasz, *RODO. Zmiany w zakresie ochrony danych osobowych. Porównanie przepisów. Praktyczne uwagi*, Warszawa 2018, s. 26–28.

¹⁴ Art. 4 pkt 7 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE).

¹⁵ J. Łuczak, *Prawa osoby, której dane dotyczą*, w: *RODO, ogólne rozporządzenie...*, s. 479–482.

bieżącą rejestracją wszystkich działań polegających na użyciu danych osobowych. Prowadzona dokumentacja stanowi podstawowy dowód na to, w jaki sposób administrator zarządza danymi osobowymi, a przede wszystkim na to, czy ochronę danych można uznać za kompletną i prawidłową. W rejestrze powinny się znaleźć takie informacje, jak: imię i nazwisko lub nazwa oraz dane kontaktowe administratora, współadministratorów, inspektora ochrony danych, cel przetwarzania, wskazanie osób, których dane dotyczą, i ich potencjalnych odbiorców, rodzaj danych osobowych i ewentualny czas ich usunięcia, informacje o przekazywaniu danych do państwa trzeciego czy organizacji międzynarodowej, opis środków zapewniających bezpieczeństwo danych¹⁶.

Ponadto, ze względu na zagrożenia obejmujące przetwarzanie danych w systemach teleinformatycznych, na administratorze ciąży również tzw. obowiązki zabezpieczające. Komunikacja elektroniczna stanowi bowiem źródło wielu problemów w zakresie bezpieczeństwa danych osobowych, związanych chociażby z uzyskaniem dostępu przez osoby nieuprawnione (naruszenie zasady poufności), wprowadzaniem zmian (ryzyko naruszalności informacji) czy modyfikowaniem ich w celu podważenia ich prawdziwości (brak autentyczności)¹⁷. Nie dziwi więc, że administrator wraz z podmiotem przetwarzającym dane powinni zastosować takie środki techniczne, rzeczowe i organizacyjne, które uniemożliwią lub w jak największym stopniu utrudnią niewłaściwe posługiwanie się danymi osobowymi czy ich wykorzystywanie przez osoby nieuprawnione. Wszystkie te narzędzia muszą uwzględnić stopień wystąpienia ewentualnego ryzyka. Toteż oprócz takich zabiegów, jak pseudonimizacja czy szyfrowanie danych, zwraca się uwagę na zachowanie standardów poufności, integralności czy dostępności przetwarzania danych w systemach skutecznego reagowania w sytuacjach kryzysowych czy oceny skutków ochrony¹⁸.

Obejmująca te działania polityka bezpieczeństwa pozostaje pod stałą kontrolą organów nadzorczych, m.in. Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych. Pomoc w przypadku czynności przetwarzania danych osobowych zapewnia tzw. inspektor ochrony danych osobowych (który zastąpił administratora bezpieczeństwa informacji), pełniący rolę doradcą, informacyjną i monitorującą. Co warto podkreślić, jest on niezależny w swoich działaniach od administratorów, ale wspomaga ich w różnego typu czynnościach, np. wykonawczych (chociażby

¹⁶ Art. 30 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE).

¹⁷ M. Ganczar, *Informatyzacja administracji publicznej. Nowa jakość usług publicznych dla obywateli i przedsiębiorców*, Warszawa 2009, s. 171–172.

¹⁸ Art. 32 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE).

w prowadzeniu rejestrów). Współpracuje także z organami nadzorczymi i służy pomocą podmiotom, których dane dotyczą¹⁹.

Wszystkie te zmiany konkretyzują czynności związane z przetwarzaniem danych osobowych, wprowadzając regulacje mające przede wszystkim na celu skuteczniejszą ochronę informacji. Nakładają tym samym obowiązki, których realizacja obciąża głównie administratorów i podmioty przetwarzające dane osobowe.

Przypadek prawa do bycia zapomnianym i prawa do przenoszenia danych osobowych

Katalog praw przysługujących osobie fizycznej w związku z przetwarzaniem danych osobowych jej dotyczących jest bardzo szeroki. Oprócz uprawnień informacyjnych, związanych z dostępem do danych, obejmujących możliwość aktualizacji, sprostowania czy uzupełnienia informacji, warto zwrócić uwagę na szczególne przypadki, takie jak: prawo do bycia zapomnianym i prawo do przenoszenia danych osobowych.

Zaczynając od pierwszego z nich, czyli prawa do bycia zapomnianym, należy zaznaczyć, że jest to jedno z nowych uprawnień dotyczących ochrony danych osobowych. Sprowadza się ono do pozbycia informacji z rejestrów/zbiorów w dowolny sposób. Może polegać na skierowaniu przez podmiot, którego one dotyczą, żądania usunięcia danych bezpośrednio przez administratora albo tego, aby administrator poinformował inne podmioty, którym te dane udostępnił, o pożądanym, natychmiastowym usunięciu tych danych. Ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych wskazuje przesłanki, dzięki którym realizacja tego uprawnienia może mieć miejsce. Prawo do bycia zapomnianym przysługuje w następujących przypadkach: dane osobowe nie są już potrzebne do realizacji celów, dla których je gromadzono, jeżeli zgoda na ich dalsze udostępnianie zostanie wycofana (a nie istnieje inna podstawa ich przetwarzania), gdy zgłoszono sprzeciw wobec przetwarzania, związany z działaniami marketingowymi czy ze szczególną sytuacją podmiotu, kiedy dane były wykorzystywane niezgodnie z prawem lub jeśli informacje muszą być usunięte ze względu na to, że administrator zrealizował obowiązki wynikające z prawa unijnego lub prawa państwa członkowskiego²⁰.

¹⁹ D. Lubasz, *RODO. Zmiany w zakresie ochrony...*, s. 90–91.

²⁰ P. Litwiński, *Przewodnik po RODO dla adwokatów*, Kraków 2018, s. 28–29.

Warto zaznaczyć, że prawo do bycia zapomnianym nie działa wstecz. Oznacza to, że jeżeli osoba, której dane dotyczą, zażąda usunięcia pewnej informacji, to takie żądanie ma skutek prawny dopiero z momentem złożenia przez nią oświadczenia woli o wskazanej treści. Prawo do bycia zapomnianym nie rodzi zatem ewentualnych sankcji za wcześniejsze posługiwanie się danymi osobowymi o tyle, o ile wcześniej było ono legalnym działaniem administratora. Należy przypomnieć, że administrator powinien sam zaprzestać dalszego rozpowszechniania danych osobowych, ale również poinformować innych administratorów o wniesieniu żądania usunięcia danych. Biorąc pod uwagę, że dane te mogły zostać udostępnione przez komunikatory elektroniczne, spoczywa na nim obowiązek usunięcia linków, odnośników do informacji o osobie, ewentualnych kopii. Zadanie to wydaje się nad wyraz istotne, gdy dotyczy informacji ujawnionych w sieci przez dzieci (np. do rejestracji na portalu społecznościowym). Tutaj prawo do bycia zapomnianym przysługuje zarówno dorosłemu, jak i osobie nieletniej²¹.

Co do zasady na każdorazowe żądanie podmiotu administrator powinien usunąć dane osobowe. Istnieje jednak kilka kategorii spraw, kiedy to prawo do bycia zapomnianym nie ma zastosowania. Otóż uprawnienie osoby nie działa, gdy przetwarzanie danych dotyczy wolności wypowiedzi i informacji, jest wymagane do ustalenia, dochodzenia lub obrony roszczeń, przez interes publiczny w zakresie zdrowia publicznego, cele archiwalne, statystyczne, badania naukowe lub historyczne oraz kiedy ma zastosowanie przepis prawa, który wymaga przetwarzania określonej danej osobowej²². Stwierdzenie, że prawo do bycia zapomnianym to prawo osobiste, jest niezaprzeczone, jednak nie może być uznane za niepodważalne. Ponadto prawo do bycia zapomnianym umożliwia skuteczną ochronę danych osobowych, podkreślając znaczenie prawa do prywatności jako dobra osobistego przysługującego każdemu człowiekowi. Dobra osobiste, takie jak zdrowie, nazwisko, pseudonim czy wizerunek, chronione przepisami prawa cywilnego²³, na mocy rozporządzenia o ochronie danych osobowych uzyskały dodatkową ochronę prawną.

Kolejnym z uprawnień osoby, której dane dotyczą, jest prawo do przeniesienia danych. Widocznym zamierzeniem ustawodawcy wydaje się zwiększenie

²¹ M. Czerniawski, *Sprostowanie i usuwanie danych*, w: *RODO, ogólne rozporządzenie...*, s. 526–528.

²² Art. 17 ust. 3 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE).

²³ Art 23 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z. 2018 r., poz. 1025, 1104, 1629).

automatyzacji przetwarzania danych w systemach teleinformatycznych. Obieg dokumentów elektronicznych wymaga dostosowania elementów technicznych i prawnych. Stąd też automatyczne przekazywanie danych powinno czynić zadość integralności dokumentów i danych, zabezpieczać przed nieuprawnionym działaniem polegającym na zmianie danych czy ich nieuprawnionym wykorzystywaniem, zapewniać kontrolę dostępu do informacji, identyfikować ich użytkowników oraz umożliwiać przekazywanie danych do innych systemów, a tym samym do innych administratorów²⁴.

Przeniesienie danych ma zastosowanie, jeżeli przetwarzanie następuje na podstawie zgody czy wynika z wykonania umowy oraz gdy odbywa się w sposób zautomatyzowany. W innym przypadku czynność ta nie może mieć miejsca. Samo uprawnienie obejmuje natomiast możliwość otrzymania danych osobowych w powszechnie używanym, posiadającym odpowiednią strukturę formacie, zapewniającym maszynowy odczyt²⁵. Źródłem danych osobowych jest osoba fizyczna, której one dotyczą, zatem możliwość przeniesienia warunkuje prawo przesyłania informacji pozostałym administratorom, bez uszczerbku dla tego, który otrzymał je jako pierwszy. Przeniesienie danych związane jest z usprawnieniem przekazu informacji w sieci internetowej. Jednocześnie musi być ono zgodne z podstawowymi zasadami przetwarzania danych osobowych, w szczególności ze standardami rzetelności i przejrzystości. Rozporządzenie wprowadza również pewne obowiązki z zakresu technicznej obsługi systemów, bowiem uzależnia powodzenie przenoszenia danych od warunków i możliwości technicznych systemów teleinformatycznych, tym samym wymaga od administratorów zapewnienia właściwej interoperacyjności przesyłowej²⁶.

Podsumowanie

Wprowadzenie zmian w materii danych osobowych ma usprawnić, a zarazem wzmocnić funkcję ochronną prawodawstwa Unii Europejskiej i krajowych regulacji prawnych w przypadku przetwarzania. Harmonizacja przepisów związana jest przede wszystkim ze wzrostem przekazywania informacji przy uży-

²⁴ J. Janowski, *Administracja elektroniczna. Kształtowanie się informatycznego prawa administracyjnego i elektronicznego postępowania administracyjnego w Polsce*, Warszawa 2009, s. 350–351.

²⁵ Art. 20 ust. 1 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE).

²⁶ A. Krasuski, *Ochrona danych osobowych...*, s. 259–260, 262–263.

ciu środków komunikacji elektronicznej. Rejestrowanie czynności w systemach z informatyzowanych ma bowiem zastosowanie nie tylko ze względu na kwestie społeczne, ale również administracyjne, gospodarcze czy finansowe. Dlatego tak wiele obowiązków nałożono na administratorów. Ich działania obejmują identyfikację rodzaju przetwarzanych informacji, określenie podstawy prawnej ich wykorzystywania, w tym polityki bezpieczeństwa i oceny jej skutków, a także maksymalizację uprawnień osoby fizycznej.

Zadania o charakterze informacyjnym, dotyczące udostępniania czy bezpieczeństwa danych osobowych, są ściśle związane z uprawnieniami osób, których dane dotyczą. Ogólne rozporządzenie unijne wskazuje przesłanki prawa do bycia zapomnianym i przenoszenia danych. Czynności te zapewniają jednostce kontrolę nad przetwarzaniem danych osobowych, umożliwiając żądanie ich usunięcia czy przekazywania w sposób zautomatyzowany pozostałym administratorom. Z tego też prawa wynika ewentualność szybkiego reagowania na sytuacje zagrażające prawidłowemu przetwarzaniu informacji oraz analizy celowości dalszego postępowania się danymi osobowymi. Oprócz funkcji kontrolnej występuje zatem rola kierownicza, zarządcza.

W przypadku analizy powstałych zmian należy nie tylko odwołać się do charakterystyki przetwarzania danych wynikających z RODO, jak i nowej ustawy o ochronie danych osobowych. Ważne okaże się przede wszystkim to, w jaki sposób przepisy prawa będą wpływały na działania faktyczne osób, organów odpowiedzialnych za ich zastosowanie. Opisy prawa do bycia zapomnianym i przenoszenia danych, których istota została szczególnie podkreślona przez ustawodawcę unijnego, wydają się doskonałymi przykładami do przeprowadzenia wykładni co do celowości wdrożenia nowych przepisów. Zmiany te, chociażby ze względu na sam cel ich ustanowienia i potrzebę ochrony danych na takim samym poziomie we wszystkich krajach Unii Europejskiej, należy ocenić pozytywnie.

Literatura

- Celarek K., *Prawo informacyjne. Problem badawczy teorii prawa administracyjnego*, Warszawa 2013.
- Czerniawski M., *Sprostowanie i usuwanie danych*, w: *RODO, ogólne rozporządzenie o ochronie danych. Komentarz*, red. E. Bielak-Jomaa, D. Lubasz, Warszawa 2018.
- Ganczar M., *Informatyzacja administracji publicznej. Nowa jakość usług publicznych dla obywateli i przedsiębiorców*, Warszawa 2009.

- Góral U., Makowski P., *Niezależne organy nadzorcze*, w: *RODO, ogólne rozporządzenie o ochronie danych. Komentarz*, red. E. Bielak-Jomaa, D. Lubasz, Warszawa 2018.
- Janowski J., *Administracja elektroniczna. Kształtowanie się informatycznego prawa administracyjnego i elektronicznego postępowania administracyjnego w Polsce*, Warszawa 2009.
- Jastrzębska K., *Elektroniczna administracja jako narzędzie wdrażania zmian organizacyjnych*, Warszawa 2018.
- Krasuski A., *Dane osobowe w obrocie tradycyjnym i elektronicznym. Praktyczne problemy*, Warszawa 2012.
- Krasuski A., *Ochrona danych osobowych na podstawie RODO*, Warszawa 2018.
- Krawczyk M., *Podstawy władztwa administracyjnego*, Warszawa 2016.
- Litwiński P., *Przewodnik po RODO dla adwokatów*, Kraków 2018.
- Lubasz D., *RODO. Zmiany w zakresie ochrony danych osobowych. Porównanie przepisów. Praktyczne uwagi*, Warszawa 2018.
- Łuczak J., *Prawa osoby, której dane dotyczą*, w: *RODO, ogólne rozporządzenie o ochronie danych. Komentarz*, red. E. Bielak-Jomaa, D. Lubasz, Warszawa 2018.
- Mędrala-Natkaniec M., *Jakie zmiany w zakresie ochrony danych osobowych pracowników wprowadza RODO?*, Warszawa 2018.

Akty prawne

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. nr 78, poz. 483 z późn. zm.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27 kwietnia 2016 w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE, Dz. Urz. UE L 119.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz.U. z 2018 r., poz. 1025, 1104, 1629.
- Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych, Dz.U. z 2018 r., poz. 1000.

PROCESSING OF PERSONAL DATA AND LAW TO BE FORGETTING AND RIGHT TO TRANSFER DATA BY RODO

Summary

There is no doubt that the issue of personal data protection constitutes the basis of the democracy. Legislator, should very much precisely indicate standards of processing them. The technological development, the digitization and the computerization of systems, forced the alteration in the scope into accepting relevant regulations, concerning using with personal data from a distance, i.e. using electronic communication means. Moreover, to the purpose of the unification of provisions of member states of the European Union, a so-called general regulation on the protection of personal data was created (RODO), constituting the framework of correct functioning of provisions of law in the entire European Union, on the question of using personal data of its citizens.

The purpose of the article is to indicate legal changes resulting both from the regulation on the protection of personal data, and the act on personal data protection, with particular reference on the rights of persons which data concerns. The first part of the work is concentrating on the issue of processing personal details and the scope of responsibilities of data administrators. The administrators are in cooperation with data protection supervisors, responsible for registering the data processing activities, including current control and response to situations of incorrect processing. In second, will be introduced, such principles as: right to be forgotten and the right to the transfer operation of personal data. Research methods contain legal acts together with publications in the field.

Keywords: personal data administrators, protection and processing of personal data, the right to be forgotten, the right to data transfer